Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry
Vol. 4/ No. 4/ Winter 2018
Page: 57-68

Mediating Role of Emotional Intelligence in the Relationship between Family Emotional Climate and Achievement Motivation

Zarei, S[1*], Masomi, T[2]

1- Assitant prefessor in counseling, Psychology Department, Nourabad Higher Education Center, Lorestan University, Khorramabad, Iran. (Coresponding Author) Salman_zarei@yahoo.com

2- Phd student in psychology, Fculty of Psychology, Islamic Azad University, South Branch, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction: Achievement motivation is a state of personality learning that persuade people to trying for success, happiness and high personal standards.

Objective: The aim of present study was to investigate thehe mediating role of of emotional intelligence in the relationship between Family emotional climate and achievement Motivation.

Method: This research is descriptive correlational. The statistical population of the study included female secondary school students in district 3 of Tehran, 330 of them were randomly selected as cluster sampling method and assigned to Bar-An Emotional Intelligence Questionnaire (1980), Hill Burn Family Questionnaire Questionnaire (1964) and Hermann's Motivation Development Questionnaire (1970). The results of the path analysis showed that the model used was desirable.

Results: The results of the model also showed that the emotional state of the family with Emotional intelligence and the motivation to progress is directly related ($p < 0.01$). Emotional intelligence with direct motivation is a direct relationship ($p < 0.01$).Emotional intelligence has a mediator role in the relationship between family morbidity and progressive motivation ($p < 0.01$).

Conclusion: The result of this study provide evidence that emotional intelligence and family emotional climate have been able to predict echievement motivation and this result can be considered a step towards a better understanding of the nature of the echievement motivation.

Keywords: Emotional intelligence, Family emotional climate, Echievement Motivation.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

مجله روانشناسی و روان پزشکی شناخت
سال چهارم، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۶
صفحات: ۶۸-۵۷

نقش واسطه‌ای هوش‌هیجانی در رابطه جو عاطفی خانواده با انگیزش پیشرفت

سلمان زارعی[1]*، تکتم معصومی[2]

۱- استادیار مشاوره، گروه روانشناسی، مرکز آموزش عالی نورآباد، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران. (نویسنده مسئول)salman_zarei@yahoo.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناشی عمومی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه ازاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: انگیزش پیشرفت حالتی از یادگیری شخصیتی است که افراد را ترغیب می‌کند برای موفقیت، خشنودی و استانداردهای شخصی عالی تلاش کند.

هدف: هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای هوش‌هیجانی در رابطه بین جوعاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت بود.

روش: پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش نیز شامل دانش‌آموزان دختر مدارس دولتی دوره دوم متوسطه منطقه ۳ شهر تهران بود که از این بین، ۳۳۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به عنوان نمونه پژوهش انتخاب و به پرسشنامه هوش هیجانی بار- آن (۱۹۸۰)، پرسشنامه جوعاطفی خانواده هیل‌برن (۱۹۶۴) و پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰) پاسخ گفتند. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون های ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج آزمون تحلیل مسیر نتایج نشان داد که مدل مورد استفاده پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است. نتایج مدل نیز نشان داد که جو عاطفی خانواده با هوش هیجانی و انگیزش‌پیشرفت رابطه مثبت مستقیم ($p<۰/۰۱$) دارد. هوش هیجانی با انگیزش‌پیشرفت رابطه مستقیم ($p<۰/۰۱$) دارد. در نهایت نتایج نشان داد که هوش هیجانی در رابطه بین جوعاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت نقش واسطه ای ($p<۰/۰۵$) دارد.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش شواهدی فراهم می‌آورد که هوش هیجانی و جو عاطفی خانواده قادر به پیش بینی انگیزش پیشرفت بوده است و این یافته می‌تواند گامی در جهت شناخت بیشتر ماهیت انگیزش پیشرفت محسوب شود.

کلید واژه‌ها: هوش هیجانی، جو عاطفی خانواده، انگیزش پیشرفت.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

مقدمه

یکی از مباحث جالب در روان شناسی که با زندگی روزمره ارتباط مستقیم دارد، انگیزش است. اکثر افراد در این فکر هستند که چگونه خود و دیگران را برای انجام دادن کاری با انگیزه کنند. آگاهی از اینکه انگیزش از کجا سرچشمه می گیرد، چه جنبه هایی از آن را می توان تغییر داد، وچه نوع انگیزشی موجب مشغولیت و بهزیستی می شود و چه نوعی نمی شود بسیار مفید است(ریو[1]، ۲۰۰۵، ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۵). یکی از نیازهای فرضی که توسط موری مطرح شد نیاز به پیشرفت بود؛ یعنی، نیاز به غلبه بر موانع، نیاز به برتری و حفظ معیارهای سطح بالا (شولتز[2]،۱۹۹۰، ترجمه کریمی، جمهری، نقشبندی، گودرزی، بحیرایی و نیکخو ، ۱۳۸۴). انگیزش پیشرفت یکی از ملزومات پیشرفت به حساب می‌آید و چیزی است که به رفتار شدت و جهت می‌بخشد و در حفظ تداوم آن به فرد کمک می‌کند. در واقع انگیزش آن چیزی است که به فرد انرژی می‌دهد و فعالیت‌های او را هدایت می‌کند (مارتین و استین‌بک[3]، ۲۰۱۷). انگیزه پیشرفت[4] را به صورت یک میل یا علاقه کلی به موفقیت کلی یا موفقیت در زمینه فعالیت خاص تعریف کرده‌اند (دینکلمن و باف[5]، ۲۰۱۶). همواره در مورد این‌که چرا برخی از دانش‌آموزان مشتاقانه به تکالیف آموزشگاهی روی می‌آورند و در انجام تکالیف آموزشگاهی از خود تلاش و جدیت بی‌شائبه‌ای نشان می‌دهند و حال آنکه بعضی دیگر از تکالیف آموزشگاهی اجتناب می‌کنند و یا از روی بی‌علاقگی به انجام آنها، مبادرت می ورزند، دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد، اما آنچه که از اهمیت بالایی برخوردار است، آن است که افراد مختلف از سطح انگیزه متفاوتی برخوردار هستند (خدیوی و وکیلی‌مفاخری، ۱۳۹۰). هالکر و وسنیتس[6] (۲۰۱۶) در پژوهش خود تأثیر انگیزش پیشرفت را در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان معنادار گزارش نموده‌اند. پژوهش‌های انجام شده نشان داده‌اند که افراد دارای انگیزهٔ پیشرفت در انجام کارها، از جمله یادگیری، بر افرادی که از انگیزه بی بهره‌اند، پیشی می‌گیرند (نیلسون، استیج، ترات، دوپانگ-هارلی و اپستین[7]، ۲۰۰۸؛ رضایی، احدی و اسدزاده، ۱۳۹۴). کینگ[8] (۲۰۱۶) نیز در مطالعه خود به این نتیجه رسیده است که درگیری تحصیلی[9] دانش‌آموزان دارای انگیزش‌پیشرفت بالاتر بهتر از دیگر دانش‌آموزان بوده و دینکلمن و باف[10] (۲۰۱۶) نیز در مطالعه خود به این نتیجه رسیده‌اند که انگیزش‌پیشرفت دانش‌آموزان می‌تواند تحت تأثیر جوعاطفی خانواده[11] قرار گرفته و به عنوان عاملی در بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان نقش داشته باشد. هالکر و وسنیتس[12] (۲۰۱۶) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که تعامل بین والد و فرزند، جوعاطفی خانواده و مسؤلیت‌پذیری والدین در انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان تأثیرگذار است.

جوعاطفی خانواده به روابط والدین با فرزندان و چگونگی ارضای نیازهای عاطفی فرزند اشاره دارد که در این راستا لازم است که خانواده محیط سالم و آرامی برای فرزندان باشد تا چگونگی نحوه برخورد با مسائل و مشکلات اجتماعی را یاد بگیرند و بتوانند از راه معقول به حل آن بپردازند (واحدی، لطفی‌نیا و یوسفی‌شهیر، ۱۳۸۸). خانواده از طریق فراهم آوردن

1- Reeve, M
2- Schultz, D
3- Martin, A. J., & Steinbeck, K.
4- achievement motivation
5- Dinkelmann, I., & Buff, A.

6 - Helker, K., & Wosnitza, M .
7 - Nelson, J. R., Stage, S., Trout, A., Duppong-Hurley, K., & Epstein, M. H.
8 -King, R. B.
9 - Academic Engagement
10 - Dinkelmann, I., & Buff, A.
11 - family emotional atmosphere
12 - Helker, K., & Wosnitza, M.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

منابع فرهنگی، کتاب و ارتباطات فرهنگی فرصت‌های بیشتری برای یادگیری فرزندان فراهم می آورد (ژیا[1]، ۲۰۰۸). علاوه بر این، نحوه تعامل والدین با هم و همچنین با فرزندان در شکل‌گیری جوعاطفی خانواده تأثیر داشته (رحیمی، واعظ‌فر و جایروند، ۱۳۹۴) و می‌تواند در فاکتورهای روانی درون فردی مانند هوش‌هیجانی[2] فرزندان تأثیرگذار باشد (ابراهیمی‌مقدم و فکرتی، ۱۳۹۴). در این راستا، کلی و کیمنسکینی[3] (۲۰۱۶) در پژوهش خود گزارش نموده‌اند که جو خانواده در هوش‌هیجانی و بازخورهای روانی و رفتاری در مواقع خاص تأثیرگذار بوده و تعیین کننده هوش‌هیجانی افراد است. از طرف دیگر یکی از خصایص مهم دانش‌آموزانی که در جوعاطفی خانواده مناسبی قرار دارند این است که آنها واجد مهارت اجتماعی هستند، به عبارت دیگر می‌دانند در خصوص کنش و واکنش‌های خود از کنترل بیشتری برخوردار هستند که در این راستا بسیاری از روانشناسان بر این باور هستند که رشد ناکافی فرزند در محیط خانواده، نقش بسزایی در ناکامی و شکست‌های آتی دانش‌آموزان دارد (وارد[4]، ۲۰۰۴) که این مهم می‌تواند در هوش هیجانی فرزند نیز تأثیرگذار باشد. در همین راستا، استایکا و روکا[5] (۲۰۱۳) نیز در پژوهشی به این نتیجه رسیده‌اند که هوش‌هیجانی افراد در موفقیت‌های تحصیلی و انگیزش‌پیشرفت دانش‌آموزان تأثیرگذار است. علاوه بر این، برگولد و استینمایر[6] (۲۰۱۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که بین هوش عقلی و هیجانی دانش‌آموزان با انگیزه پیشرفت تحصیلی آنها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

هوش‌هیجانی نوعی از مهارت اجتماعی است (داویس و هامفری[7]، ۲۰۱۲). بار- اون[8] هوش‌هیجانی را شامل ادراک هیجان در خود و دیگران، فهم و استدلال درباره هیجان، و اداره هیجان ذکر نموده است (هارمس و کرید[9]، ۲۰۱۰). بیشتر این ویژگی‌های ذکر شده منحصر به فرد هستند و در بطن خانواده و اوایل زندگی شروع و در سرتاسر زندگی ادامه می‌یابند (مراک[10]، ۱۹۹۹). که این مهم نشان از اهمیت جوعاطفی خانواده در روند رشد هوش‌هیجانی فرزندان داشته و این عامل می‌تواند در نگرش‌ها و عملکرد فرد تأثیرگذار باشند. با وجود اهمیت انگیزش‌پیشرفت دانش‌آموزان و همچنین شناخت و برنامه‌ریزی در خصوص عوامل مؤثر بر روی آن، بررسی‌های پژوهشگر نشان داد که تاکنون در زمینه نقش واسطه ای هوش‌هیجانی در رابطه بین جوعاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت دانش‌آموزان مطالعه‌ای صورت نگرفته است و با توجه به اهمیت انگیزش پیشرفت در ابعاد مختلف زندگی دانش آموزان با شناسایی عواملی که در آن نقش دارند می توان به فهم بهتری از آن دست یافت. لذا، هدف پژوهش حاضر برسی نقش واسطه ای هوش‌هیجانی در رابطه بین جوعاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت است و بر اساس مطالب مطرح شده، مدل مفهومی زیر ارائه می‌شود:

1- Xihua, Z .
2 - Emotional Intelligence
3 - Kelly, E. J., & Kaminskienė, N.
4 -Ward, S. M.
5 - Stoica, A.,& Roco, M.
6 - Bergold, S., & Steinmayr, R.

7 -Davis, S. K.,& Humphrey, N.
8- Bar-On
9 -Harms, P. D., & Crede, M.
10 - Mruk, C.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

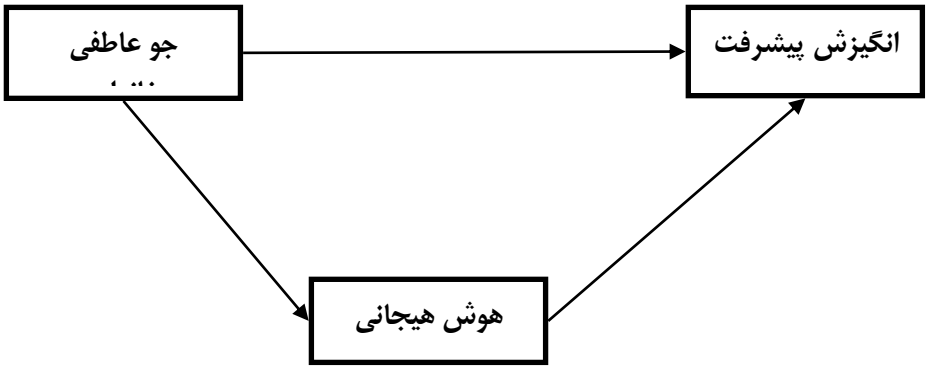

شکل ۱- مدل مفهومی پیشنهادی پژوهش

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی بود که با استفاده از تحلیل مسیر انجام شد. جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان دختر مدارس دولتی دوره دوم متوسطه منطقه ۳ شهر تهران بوده که تعداد این دانش‌آموزان ۲۳۵۰ نفر است. در این پژوهش به منظور انتخاب نمونه مورد مطالعه پژوهش از روی نمونه‌گیری تصادفی خوشه ای استفاده شد. جهت تعیین حجم نمونه بر اساس دیدگاه کلاین (۲۰۱۰) که عنوان می کند در مدل هلی تحلیل مسیر و مدل سازی معادلات ساختاری به اعضای هر پارامتر باید حداقل ۱۰ و حداکثر ۲۰ نفر انتخاب شود که با توجه به این‌که تعداد پارامترهای پژوهش حاضر ۲۴ پارامتر بود، باید حداقل ۲۴۰ نفر انتخاب شود که با بیش برآورد تعداد ۳۳۰ نفر انتخاب شد.

ابزار

آزمون هوش هیجانی بار-آن[1] (۱۹۹۷): این آزمون در سال ۱۹۹۷ با طرح این سؤال که «چرا بعضی مردم نسبت به بعضی دیگر در زندگی موفقترند» آغاز گردید. آزمون هوش هیجانی بار-ان، از ۹۰ گویه و ۱۵ خرده مقیاس (خودآگاهی‌هیجانی، خود ابزاری، خود عزت‌نفس، خودشکوفایی، استقلال، همدلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، روابط بین فردی، واقع‌گرایی، انعطاف‌پذیری، حل مساله، تحمل فشار روانی، کنترل تکانش، خوش بینی و شادمانی) تشکیل شده است که به منظور سنجش هوش هیجانی به کار می رود. نمره کل هر مقیاس برابر مجموع نمرات هر یک از سئوالات آن مقیاس و نمره کل آزمون برابر با مجموع نمرات ۱۵ مقیاس است. کسب امتیاز بیشتر در این آزمون، نشانگر موقعیت برتر فرد در مقیاس مورد نظر یا در کل آزمون و برعکس است. کلی و کیمنسکینی (۲۰۱۶) روایی محتوایی و صوری این آزمون را در پژوهش خود مورد تأیید قرار داده و پایایی آزمون نیز به کمک آزمون آلفای کرونباخ ۸۶ صدم گزارش شده است. این آزمون در ایران توسط فتحی آشتیانی و داستانی (۱۳۸۵) استاندارد شده و دارای پایایی و روایی مناسب است. در پژوهش حاضر نیز پایایی این آزمون به کمک آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفته و آماره ۸۹ صدم به دست آمد.

آزمون جوعاطفی خانواده هیلبرن[2] (۱۹۶۴): این آزمون توسط هیلبرن (۱۹۶۴) جهت سنجش میزان مهرورزی در تعاملات کودک- والدین در ۱۶ سؤال در طیف لیکرت پنج گزینه‌ای (خیلی کم تا خیلی زیاد) طراحی شده و در بردارنده هشت خرده مقیاس (محبت،

1 - Bar-On Emotional Questient

2 - Hilburn Questionnaire Of Family Emotional Condition

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

نوازش، تأییدکردن، تجربه‌های مشترک، هدیه‌دادن، تشویق کردن، اعتماد و احساس امنیت) است. در این آزمون به گزینه خیلی کم نمره ۱، کم ۲، متوسط ۳، زیاد ۴ و خیلی زیاد ۵ تعلق می‌گیرد. دامنه نمرات این آزمون ۱۶ تا ۸۰ است. نمرات بالاتر از متوسط نشان‌دهنده وجود جو عاطفی مناسب بین اعضای خانواده و نمرات پایین‌تر از متوسط حاکی از جو عاطفی ضعیف در بین افراد خانواده است. دینکلمن و باف (۲۰۱۶) روایی سازه این آزمون را مورد تأیید قرار داده و پایایی حاصل از آزمون آلفای کرونباخ نیز ۸۴ صدم بوده است. این آزمون در ایران توسط موسوی شوشتری (۱۳۸۱) هنجاریابی شده و روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است. در پژوهش حاضر نیز پایایی این آزمون به کمک آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفته و آماره ۸۲ صدم به دست آمد.

آزمون انگیزه پیشرفت (T.M.A) هرمنس[1] (۱۹۷۰): آزمون انگیزه پیشرفت هرمنس توسط هربرت هرمنس (۱۹۷۰) ساخته شده و شامل ۲۹ ماده است و به صورت ۴ گزینه‌ای پاسخ داده می‌شود و دامنه تغییرات نمرات از ۲۹ تا ۱۱۶ است. نمره بالاتر در آزمون، انگیزه پیشرفت بالاتر را نشان می‌دهد. برگولد و استینمایر (۲۰۱۶) روایی این آزمون را به کمک تحلیل عاملی مورد بررسی قرار داده و تأیید نموده است. پایایی آزمون نیز به کمک آزمون آلفای کرونباخ ۸۶ صدم گزارش شده است. این آزمون در ایران توسط هومن و عسگری (۱۳۷۹) هنجاریابی شده و روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است. در پژوهش حاضر نیز پایایی این آزمون به کمک آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفته و آماره ۸۷ صدم به دست آمد.

یافته‌ها

برای آزمون مدل مفهومی از روش تحلیل مسیر استفاده شد. با توجه به اینکه مبنای تحلیل الگو ماتریس همبستگی است. لذا در جدول شماره ۲ ضرایب همبستگی بین متغیرها موجود در مدل و در جدول ۱ یافته های توصیفی متغیرهای پژوهش ارایه شده است. همچنین, در خصوص ویژگی های جمعیت شناختی افراد مورد پژوهش قابل ذکر است که۱۶/۱ درصد از افراد نمونه پژوهش، مشغول به تحصیل در پایه اول، ۲۹/۷ درصد پایه دوم و ۵۴/۲ درصد مشغول به تحصیل در پایه سوم بوده‌اند. ۸/۲ درصد از افراد نمونه پژوهش، دارای سن ۱۵ سال، ۳۶/۷ درصد ۱۶ سال، ۴۶/۷ درصد ۱۷ سال و ۸/۵ درصد نیز دارای ۱۸ سال سن بوده‌اند.

یافته‌های جدول شماره ۱ نشان داد که میانگین هوش هیجانی دانش‌آموزان مورد مطالعه پژوهش ۳۰۵/۶۱ با انحراف معیار ۳۳/۲۷ بوده است. میانگین و انحراف معیار جو عاطفی خانواده نیز به ترتیب برابر با ۵۹/۸۳ و ۷/۷۳؛ و میانگین انگیزش پیشرفت ۸۲/۸۹ با انحراف معیار ۸/۳۳ بوده است.

جدول ۲ همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. نتایج بدست آمده از ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین انگیزش پیشرفت با جوعاطفی خانواده ($p<۰/۰۱$،$r=۰/۳۳$)، بین انگیزش پیشرفت با هوش‌هیجانی ($p<۰/۰۱$،$r=۰/۵۹$) و بین هوش هیجانی با جو عاطفی خانواده($p<۰/۰۱$،$r=۰/۳۸$) رابطه مثبت معناداری وجود دارد. وجود همبستگی بین متغیرها دلالت بر انتخاب درست متغیرها در مدل مفهومی داردبرای نشان دادن اینکه مدل ترسیم شده بر مبنای چارچوب نظری و پیشینه تجربی پژوهش تا چه اندازه با داده‌های گردآوری شده در این پژوهش انطباق دارد از شاخص‌های نیکویی برازش مدل پژوهش استفاده می‌شود، بدین صورت که هر چه میزان این شاخص‌ها

1 - Hermance Achievement Motivation Test (T.M.A)

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

متناسب باشد نشانگر حمایت قوی‌تر داده‌ها از مدل نظری تفسیر خواهد شد.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	هوش‌هیجانی	جوعاطفی خانواده	انگیزش‌پیشرفت
میانگین	۳۰۵/۶۱	۵۹/۸۳	۸۲/۸۹
انحراف معیار	۳۳/۲۷	۷/۷۳	۸/۳۳

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین متغیرهای مدل مفهومی

ردیف	متغیر	۱	۲	۳
۱	جوعاطفی خانواده	۱		
۲	هوش‌هیجانی	۰/۳۸**	۱	
۳	انگیزش پیشرفت	۰/۳۳**	۰/۵۹**	۱

**۰/۰۱p<

جدول ۳: آماره های مربوط به نیکویی برازش مدل

نتیجه برازش	مقادیر پژوهش	ملاک		شاخص‌های برازش
برازش خوب	۲/۱۳	≤۳	χ^2/df	تقسیم کای-مربع بر درجه آزادی
برازش خوب	۰/۰۶	≤۰/۰۸	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
برازش خوب	۰/۹۱	≥۰/۹	NFI	شاخص برازش نرم
برازش خوب	۰/۹۷	≥۰/۹	NNFI	شاخص برازش غیر نرم
برازش خوب	۰/۹۵	≥۰/۹	CFI	شاخص برازش مقایسه ای
برازش خوب	۰/۹۴	≥۰/۹	IFI	شاخص برازش افزایشی
برازش خوب	۰/۹۸	≥۰/۹	GFI	شاخص نیکویی برازش
برازش خوب	۰/۹۲	≥۰/۹	AGFI	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده

شاخص‌های نیکویی برازش شامل: GFI، AGFI و RMSEA نشان می‌دهند که نتایج مدل قابل اعتماد بوده است. شاخص‌های GFI و AGFI ، هردو بیش‌تر از حد مورد نظر برآورد شده‌اند که این آماره بزگتر از حد ملاک ۰/۹۰ بوده است. همچنین معیار خطای RMSEA نیز برابر با ۰/۰۰ برآورد شده که این مقدار کوچکتر از حد مجاز ۰/۰۸ بوده است. بر اساس برآوردهای ارائه شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل تست شده در جامعه مورد نظر از برازش نسبتاً خوب و قابل قبولی برخوردار بوده است. بنابراین، نتایج مدل پژوهش نشان می‌دهد که مدل مورد استفاده پژوهش حاضر از برازش مناسبی برخوردار بوده و برای مطالعه فرضیه‌های پژوهش از کفایت قابل قبولی برخوردار بود.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

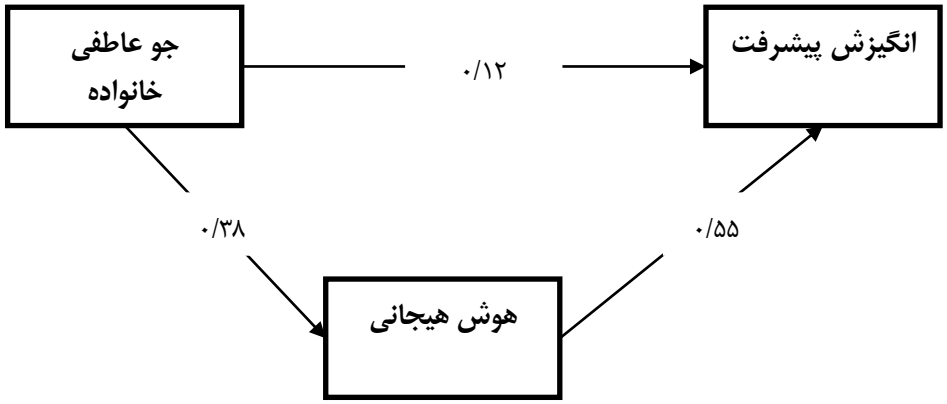

شکل ۲: مدل برازش یافته رابطه جو عاطفی خانواده و انگیزش پیشرفت با توجه به نقش واسطه ای هوش هیجانی

جدول ۴: اثر مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش

مسیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
به انگیزش پیشرفت:			
از جو عاطفی خانواده	۰/۱۲	۰/۳۳	۰/۴۵
از هوش هیجانی	۰/۵۵	–	۰/۵۵
به هوش هیجانی:			
از جو عاطفی خانواده	۰/۳۸	–	۰/۳۸

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که ضریب مسیر بین جو عاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت در مدل پیشنهادی برابر β=۰/۱۲ است و در سطح p<۰/۰۱ معنی‌دار است. ضریب مسیر بین هوش هیجانی و انگیزش‌پیشرفت در مدل پیشنهادی برابر β=۰/۵۵ است و در سطح p<۰/۰۱ معنی‌دار است. در نهایت، ضریب مسیر بین جو عاطفی خانواده و هوش هیجانی در مدل پیشنهادی برابر β=۰/۳۸ است و در سطح p<۰/۰۱ معنی‌دار است.

جدول ۵: نتایج بوت استراپ برای مسیر غیر مستقیم الگو

مسیر	اثر غیر مستقیم	حد بالا	حد پایین	معنی‌داری
جوعاطفی خانواده به انگیزش‌پیشرفت از طریق هوش هیجانی	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۰	۰/۰۰

با توجه به جدول ۵ ملاحظه می‌شود هوش هیجانی در رابطه بین جوعاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت نقش میانجی دارد که ضریب بتای مسیر غیرمسقیم برابر β=۰/۳۳ است. با توجه به اینکه حد پایین فاصله اطمینان ۰/۳۰ و حد بالای آن ۰/۳۶ است و صفر بیرون از این فاصله قرار دارد این رابطه میانجی‌گری در سطح p<۰/۰۵ معنادر است.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد جو عاطفی خانواده با انگیزش‌پیشرفت رابطه مثبت مستقیم دارد. این یافته با نتایج مطالعات پریشانی و عبدی زرین (۱۳۹۳)، دینکلمن و باف (۲۰۱۶)، هالکر و وسنیتس (۲۰۱۶)، نوری (۱۳۹۵) و نعیمی، شفیع آبادی و داوود آبادی (۱۳۹۵) همسو است که در مطالعه خود به نتایج مشابهی با نتایج تحقیق حاضر دست یافته‌اند. علت رابطه مثبت جو عاطفی خانواده با انگیزش‌پیشرفت را می‌توان این‌گونه تبیین نمود که همچنان که دانش‌آموز از سنین کودکی در خانواده زندگی کرده و رفتارها و نقش‌های مربوط به خود و افراد خانواده را یاد می‌گیرد، نیازمند عاطفه و محبت خانوادگی نیز بوده و بر این اساس روابط خود با اعضای خانواده و همچنین مدرسه را شکل می‌دهد. جو عاطفی مثبت خانوادگی در ایجاد دیدگاه مثبت به مسائل مختلف تأثیرگذار بوده و قابلیت کنترل مسائل توسط فرد را تقویت می‌نماید که این مهم در نوع و میزان تلاش در راستای دسترسی به اهداف و کسب انگیزه لازم در این راستا تأثیرگذار خواهد بود (نوری، ۱۳۹۵) که نتایج حاصل از این پژوهش را نیز می‌توان در همین راستا دانست. جو عاطفی مناسب و مطلوب باعث خواهد شد که افراد نسبت به رفتار و تصمیمات خود متعهد و پاسخگو بوده و همچنین در راستای بهبود مداوم عملکرد خود کوشا باشند که این مهم رفته رفته باعث بهبود انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان خواهد شد (نعیمی، شفیع‌آبادی و داوودآبادی، ۱۳۹۵). دانش آموزانی که والدینشان نظارت معقولی بر رفتار فرزندشان دارند و نیز محیط گرم و پذیرایی برای آنان فراهم می‌کنند، انگیزه و نیروی بیشتری برای انجام امور تحصیلی خود به دست می‌آورند و عملکرد تحصیلی آنان نیز بهبود می‌یابد. در توجیه این یافته از پژوهش می‌توان گفت سبک تربیتی توأم با پذیرش و تشویق والدین که به پرورش استقلال در فرزندان آنان منجر می‌گردد، اعتماد به توانایی را در این فرزندان افزایش می‌دهد. بنابراین انگیزش تحصیلی بیشتری دارند.

همچنین نتایج نشان داد که هوش هیجانی با انگیزش‌پیشرفت رابطه مستقیم دارد. این یافته با نتایج مطالعه پریشانی و عبدی زرین (۱۳۹۵)، برگولد و استینمایر (۲۰۱۶)، استایکا و روکا (۲۰۱۳)، (صدق‌پور و عظیمی، ۱۳۹۳)، صبحی قرامکی (۱۳۹۱)، بویاتزیز (۲۰۰۲) و اسلاسکی و کارت رایت (۲۰۰۲) همسو بوده است. علت رابطه مثبت هوش هیجانی با انگیزش پیشرفت را می‌توان این‌گونه تبیین نمود که هوش هیجانی شامل شناخت و کنترل عواطف و هیجان‌های خود است. به عبارت دیگر، شخصی که هوش هیجانی بالایی دارد، سه مؤلفه هیجان‌ها شامل مؤلفه شناختی، مؤلفه فیزیولوژیکی و مؤلفه رفتاری را به طور موفقیت‌آمیزی با یکدیگر تلفیق می‌کند. این نکته بدین معنی است که کسانی که از هوش هیجانی بالایی برخوردارند می‌توانند عواطف خود و دیگران را کنترل کرده، بینِ پیامدهای مثبت و منفی عواطف تمایز گذارند و از اطلاعاتِ عاطفی برای راهنمایی فرایندِ تفکر و اقدامات شخصی استفاده کنند. هوش هیجانی، اصطلاحِ فراگیری است که مجموعه گسترده‌ای از مهارت‌ها و خصوصیات فردی را دربرگرفته و به طور معمول به آن دسته مهارت‌های درون فردی و بین فردی گفته می‌شود که فراتر از دایره مشخصی از دانش‌های پیشین، چون بهره هوشی و مهارت‌های فنی یا حرفه‌ای است که این روند باعث خواهد شد که افراد نیز اهداف خود را در سطح بالاتری انتخاب نموده و در راستای دستیابی به این اهداف انگیزش پیشرفت خود را بهبود بخشند (صدق‌پور و عظیمی، ۱۳۹۳) که نتایج پژوهش حاضر را نیز می‌توان در همین راستا دانست. بنابراین

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

فرض بر این است که دانش آموزانی که قدرت تنظیم و آگاهی هیجانات بالاتری دارند در رویارویی با مسائل تحصیلی خود با انگیزه تر هستند، همچنین اسلاسکی و کارت رایت (۲۰۰۲) نیز بر این باور بودند که هوش هیجانی عامل مهمی در تعیین موفقیت های زندگی و سلامت روانی است.

نتایج نشان داد که جو عاطفی خانواده با هوش هیجانی رابطه مستقیم دارد. این یافته با نتایج مطالعات کلی و کیمنسکینی (۲۰۱۶)، (وکیل‌ها، ۱۳۹۳)، (خوش‌نشین، ۱۳۹۴) و کلی و کیمنسکینی، (۲۰۱۶) همسو بوده است.

علت رابطه مثبت جو عاطفی خانواده با هوش هیجانی را می‌توان این‌گونه تبیین نمود که کارکرد خانواده به عنوان میانجی در اجتماعی شدن طفل و همنوائی عمیق وی با هنجارهای اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. جنبه‌های ژرف و نهان شخصیت انسان ناشی از آموزش و پرورش دوران کودکی است و از آنجا که نخستین سال‌های زندگی انسان در محیط خانواده می‌گذرد و در این دوران است که پایه شخصیت او گذاشته می‌شود، می‌توان به اهمیت خانواده و تأثیری که در پرورش فرد و قوای روحی و اخلاقی او دارد پی برد (وکیل‌ها، ۱۳۹۳).

نتایج نشان داد که هوش هیجانی در رابطه بین جوعاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت نقش میانجی دارد. این یافته با نتایج مطالعات ابراهیمی‌مقدم و فکرتی (۱۳۹۴)، پریشانی و عبدی زرین (۱۳۹۳)، موسوی، جبل عاملی و علی بخشی (۱۳۹۱) و برگولد و استینمایر (۲۰۱۶) همسو بوده است. که در تبیین این نتایج می‌توان گفت جو عاطفی مطلوب و شیوه صحیح تربیت فرزندان در پرورش هوش هیجانی از سنین کودکی حائز اهمیت است در نتیجه می‌توان گفت افرادی که هوش هیجانی بالاتری دارند خوشبین‌تر هستند، بنابراین این افراد توانایی‌های خود را مثبت ارزیابی می‌کنند و انگیزش تحصیلی بالاتری دارند. از سویی نلسون و لاو (۲۰۰۳) هوش هیجانی را نقطه تلاقی تواناییها و مهارتهای پیشرفته در شناخت دقیق خود و نقاط قوت و ضعف شخصی، ایجاد تداوم روابط سالم و اثربخش، گذران و کارکردن مفید و ثمربخش با دیگران، برخورد اثربخش و سالم با خواسته‌ها و فشارهای زندگی روزمره می‌دانند. انگیزش پیشرفت گرایشی است برای پیشی گرفتن بر دیگران، پیشرفت باتوجه به ملاک‌های مشخص و تلاش جهت کسب موفقیت که این مهم در نحوه و نوع عملکرد فرد تأثیراتی را خواهد داشت (ابراهیمی‌مقدم و فکرتی، ۱۳۹۴) که بر این اساس نتایج پژوهش حاضر را نیز می‌توان در همین راستا دانست.

پژوهش حاضر نیز همانند سایر مطالعات در حوزه علوم انسانی داری محدودیت است. در این خصوص, جامعه مورد مطالعه پژوهش حاضر تنها شامل دانش‌آموزان دختر مدارس دولتی دوره دوم متوسطه شهر تهران بوده است که در این راستا در تعمیم نتایج به جامعه خارج از این حوزه باید جانب احتیاط را رعایت نمود. از آنجا که نتایج حاصل نشان داد که هوش هیجانی با انگیزش‌پیشرفت دانش‌آموزان رابطه داشته و در رابطه بین جوعاطفی خانواده و انگیزش‌پیشرفت نقش میانجی دارد، بنابراین پیشنهاد می‌شود که روابط بین فردی و میان فردی دانش‌آموزان مورد توجه قرار گرفته و نسبت به آموزش مهارت‌های اجتماعی که هوش هیجانی یکی از نمودهای مهم ان است به دانش‌آموزان همت گماشته شود.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

References

Abrahimi Moghadam, H., & Fekrati, M. (2015). Determination the role of emotional inteligance and parenting styles in prediction of positive psychological states. *Journal of Yafteh, 17(1), 87-94.*

Bar-On, R. (1997). *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): Technical manual.* Toronto, Canada, Multi-Health Systems.

Bergold, S., & Steinmayr, R. (2016). The relation over time between achievement motivation and intelligence in young elementary school children: A latent cross-lagged analysis. *Contemporary Educational Psychology,* 46 (1), 228-240.

Boyatxzis, E. (2002). *Developing Emotional Intelligence*. To be published in San Francico: Jossey – Bass. Carmichael, C., & Taylor, J.A. (2005). Analysis of student beliefs in a tertiary preparatory mathematics course. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology,* 36(7), 713–719.

Davis, S. K., & Humphrey, N. (2012). The influence of emotional intelligence (EI) on coping and mental health in adolescence : Divergent roles for trait and ability EI. *Journal of Adolescence,* 35 (5), 1369-1379.

Dinkelmann, I., & Buff, A. (2016). Children's and parents' perceptions of parental support and their effects on children's achievement motivation and achievement in mathematics. A longitudinal predictive mediation model. *Learning and Individual Differences,* 50(1), 122-132.

Harms, P. D., & Crede, M. (2010). Remaining Issues in Emotional Intelligence Research: Construct Overlap, Method Artifacts, and Lak of Incremental Validity. *Industrial and Organizational Psychology: Perspectives Science And Practice,* 3(2),154-158.

Helker, K., & Wosnitza, M. (2016). The interplay of students' and parents' responsibility judgements in the school context and their associations with student motivation and achievement. *International Journal of Educational Research,* 76(1), 34-49.

Hermans, H. J. M. (1970). A questionnaire measure of achievement motivation. *Journal of Applied Psychology*, 54(1), 353-363.

Hilburn, J. M. (1964). Effect of adolescence on the serum growth hormone response to hypoglycemia. *J Pediatr,* 77(3), 465–467

Kadivar, P. (2011). *Educational psychology*. Tehran: Samt Publication.

Kelly, E. J., & Kaminskienė, N. (2016). Importance of emotional intelligence in negotiation and mediation. *International Comparative Jurisprudence,* 2(1), 55-60.

Khadivi, S., & Vakilimaphalheri, A. (2011). The relationship between achievement motivation, locus of control, self concept and academic achievement. *Journal of educational sciences, 4(13), 45-64.*

King, R. B. (2016). Gender differences in motivation, engagement and achievement are related to students' perceptions of peer—but not of parent or teacher—attitudes toward school. *Learning and Individual Differences*, 52(1), 60-71.

Martin, A. J., & Steinbeck, K. (2017). The role of puberty in students' academic motivation and achievement. *Learning and Individual Differences*, 53(1), 37-46.

McClelland, D.C, Atkinson, J.W., Clark, R.A.,& Lowell, E. L. (1953). *The achievement motive*. New York: Wiley and Sons.

Mosavi, S., Jebelameli, J., & Alibakhshi, F. (2012). The relationship between emotional intelligence with motivational belifes and self regulation strategies. *Journal of Behavioural sciences, 10(3), 179- 192.*

Mruk, C. (1999). *Self-esteem*. 2nd edn. New York.

Nelson, J. R., Stage, S., Trout, A., Duppong-Hurley, K., & Epstein, M.H. (2008). Which risk factors predict the basic reading skills of children at risk for

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]

emotional and behavioral disorders?. *Behavioral Disorders*, 33 (2), 75–86.

Noori, A. (2015). Factors of family cohesiveness. *Journal of family and women studies*. 1)1(, 145- 178.

Parishani, N., & Abdizarin, S. (2014). The relationship between parenting styles, emotional inteligance and self efficavy with achievement motivation. *Journal of Behavioural sciences*, 6(19), 33- 54.

Rahimi, M., Vaezfar, S., & Jaiervand, H. (2014). The relationship between ambiguity tolerance power, family emotional climte and cognitive creativity. Journal of creativity and innovation in human sciences, 5)2(, 147- 164.

Rio, J. M .(2005). Emotion and Motivation. (Translated: Yahya Seydmohamadi). Tehran: Virayesh publication.

Schwoltz, D. (1990). *Personality Theories.* (Translated: Yosef Karimi). Tehran: Arasbaran Publication.

Sedghpour, B. S., & Azimi, S. (2014). Structural modeling of the relationship between self- regulation and emotional inteligance. *Journal of School Psychology, 3(4), 73- 91.*

Seif, A, A. (2012). Educational psychology. Tehran. Agah Publication.

Slaski, M., Cartwright, S. (2002). Health, Performance and Emotional Intelligence: An Exploratory Study of Retail Managers. Stress and Health, 18. 63-68

Stoica, A., & Roco, M. (2013). The Role of the Emotional Intelligence in Kindergarden Children's Development. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 78(1),150-154.

Vahedi, SH., Lotfinia, H., & Yosefi, N. (2000). The relationship between parenting tyles, family emotional climate and creativity among children. *Journal of family and women studies, 1(3), 107- 121.*

Vakilha, S. (2014). The study of cultural development on family functions. *Journal of sociology studies, 4(13), 37-50.*

Xihua, Z . (2008). Family and motivation effects on mathematics achievement Analyses of students in 41 countries. *Learning and Instruction*, 18(1),321- 336.

[Downloaded from shenakht.muk.ac.ir on 2026-10-16]

[DOR: 20.1001.1.25886657.1396.4.4.7.9]